

BARNAVERNDARSTOFA

**ÁRSSKÝRSLA
2008–2011
Hluti II**

Ársskýrsla barnaverndarnefnda 2008–2011
Barnaverndarstofa 2012
ISSN 1670 – 3642

Ritstjóri: Halla Björk Marteinsdóttir
Ábyrgðarmaður: Bragi Guðbrandsson

Barnaverndarstofa
Höfðaborg
Borgartúni 21
105 Reykjavík
Sími: 530 2600
Bréfasími: 530 2601
Netfang: bvs@bvs.is
Veffang: www.bvs.is

Efnisyfirlit

1	BARNAVERNDARNEFNDIR.....	5
1.1	YFIRLIT YFIR BARNAVERNDARMÁL ÁRIN 2007–2011	7
1.1.1	<i>Yfirlit yfir tilkynningar og kannanir árin 2007–2011.....</i>	7
1.1.2	<i>Yfirlit yfir barnaverndarmál árin 2007–2011</i>	8
1.1.3	<i>Fjöldi barnaverndarmála árið 2009, 2010 og 2011 eftir stærð umdæma barnaverndarnefnda</i>	9
1.1.4	<i>Aldur og kyn barna árin 2007–2011</i>	9
1.1.5	<i>Heimilisaðstæður barna árin 2007–2011</i>	10
1.1.6	<i>Þjóðerni barna árin 2008–2011.....</i>	10
1.2	TILKYNNINGAR TIL BARNAVERNDARNEFNDA	10
1.2.1	<i>Fjöldi tilkynninga árin 2007–2011</i>	10
1.2.2	<i>Hver tilkynnir til barnaverndarnefnda?</i>	11
1.2.3	<i>Tilkynningar sem bárust í gegnum Neyðarlínuna 112</i>	12
1.2.4	<i>Ástæður tilkynninga</i>	13
1.3	FJÖLDI BARNA SEM TILKYNNNT VAR UM OG KÖNNUN MÁLS	14
1.4	ÚRRÆÐI BARNAVERNDARNEFNDA	16
1.4.1	<i>Stuðningsúrræði barnaverndarnefnda án töku barns af heimili</i>	16
1.4.2	<i>Fjöldi ráðstafana utan heimilis</i>	16
1.4.3	<i>Börn sem fóru í fóstur skv. ársskýrslum barnaverndarnefnda</i>	17
1.5	ÚRSKURÐIR OG AÐRAR ÁKVARÐANIR BARNAVERNDARNEFNDA	18
1.5.1	<i>Forsjársviptingar</i>	19
1.6	UMSAGNIR	19
1.7	VISTUNARÚRRÆÐI Á VEGUM REYKJAVÍKURBORGAR	20
VIÐAUKI I		21
	YFIRLIT BARNAVERNDARNEFNDA ÁRIÐ 2011	21

Yfirlit yfir töflur

TAFLA 1-1	FJÖLDI BARNAVERNDARNEFNDA OG STARFSMANNA EFTIR ÍBÚAFJÖLDA Í UMDÆMUM ¹	6
TAFLA 1-2	YFIRLIT YFIR TILKYNNINGAR OG KANNANIR ÁRIN 2007–2011	7
TAFLA 1-3	YFIRLIT YFIR BARNAVERNDARMÁL ÁRIN 2007–2011	8
TAFLA 1-4	FJÖLDI BARNAVERNDARMÁLA ÁRIN 2009, 2010 OG 2011 EFTIR STÆRÐ UMDÆMA BARNAVERNDARNEFNDA	9
TAFLA 1-5	ALDUR OG KYN BARNA ÁRIN 2007–2011	9
TAFLA 1-6	HEIMILISAÐSTÆÐUR BARNA ÁRIN 2007–2011.....	10
TAFLA 1-7	ÞJÓÐERNI BARNA ÁRIN 2008–2011.....	10
TAFLA 1-8	FJÖLDI TILKYNNINGA ÁRIN 2007–2011	11
TAFLA 1-9	TILKYNNINGAR TIL BARNAVERNDARNEFNDA SKV. 16., 17. OG 18. GR. BARNAVERNDARLAGA	12
TAFLA 1-10	TILKYNNINGAR SEM BÁRUST Í GEGNUM NEYÐARLÍNUNA 112.....	12
TAFLA 1-11	ÁSTÆÐUR TILKYNNINGA.....	13
TAFLA 1-12	FJÖLDI BARNA SEM TILKYNNNT VAR UM OG HLUTFALL BARNA ÞAR SEM ÁKVEÐIÐ VAR AÐ HEFJA KÖNNUN Í KJÖLFAR TILKYNNINGAR	15
TAFLA 1-13	NIÐURSTAÐA KÖNNUNAR	15
TAFLA 1-14	STUÐNINGSÚRRÆÐI BARNAVERNDARNEFNDA ÁN TÖKU BARNS AF HEIMILI ¹	16
TAFLA 1-15	FJÖLDI RÁÐSTAFANA UTAN HEIMILIS.....	17
TAFLA 1-16	BÖRN SEM FÓRU Í FÓSTUR SKV. ÁRSSKÝRSLUM BARNAVERNDARNEFNDA ¹	18
TAFLA 1-17	FORELDRAR FELA ÖÐRUM DAGLEGA UMÖNNUN OG UPPELDI BARNS	18
TAFLA 1-18	FJÖLDI ÚRSKURÐA OG ÝMSAR ÁKVARÐANIR BARNAVERNDARNEFNDA	19
TAFLA 1-19	KRAFA FYRIR DÓMI UM SVIPTINGU FORSJÁR (29. GR. BVL.).....	19
TAFLA 1-20	UMSAGNIR BARNAVERNDARNEFNDA.....	20
TAFLA 0-1	BARNAVERNDARNEFNDIR Á ÍSLANDI ÁRIÐ 2011	22

Yfirlit yfir myndir

MYND 1-1 YFIRLIT YFIR TILKYNNINGAR OG KANNANIR ÁRIN 2007–2011.....	8
MYND 1-2 YFIRLIT YFIR BARNAVERNDARMÁL ÁRIN 2007–2011.....	8
MYND 1-3 FJÖLDI TILKYNNINGA ÁRIN 2007–2011.....	11
MYND 1-4 TILKYNNINGAR TIL BARNAVERNDARNEFNDA SKV. 16., 17. OG 18. GR. BARNAVERNDARLAGA.....	12
MYND 1-5 ÁSTÆÐUR TILKYNNINGA	14
MYND 1-6 KYNJASKIPTING VEGNA TILKYNNINGA, FJÖLDA BARNA OG ÁKVÖRÐUNAR UM KÖNNUN MÁLS.....	14

1 Barnaverndarnefndir

Samkvæmt barnaverndarlögum skulu barnaverndarnefndir fyrir 1. maí ár hvert senda Barnaverndarstofu skýrslu um starfsemi sína á liðnu almanaksári. Undanfarin ár hefur gangið misvel að fá barnaverndarnefndir til að skila lögbundnum upplýsingum um störf sín á tilsettum tíma og því hefur í ársskýrslum verið stuðst við sískráningu til að birta nýjustu upplýsingar um fjölda tilkynninga. Í ársbyrjun 2005 tók Barnaverndarstofa upp sískráningu frá barnaverndarnefndum. Sískráningin gefur kost á því að svara ýmsum fyrirspurnum, innlendum og erlendum, um fjölda tilkynninga, hvers eðlis þær séu og hvort algengt sé að grípa þurfi til neyðarráðstafana í kjölfar tilkynninga. Þá má einnig gera ráð fyrir að þessar upplýsingar geti verið gagnlegar fyrir nefndirnar sjálfar, t.d. hvað varðar áætlanir um störf þeirra. Í þessari ársskýrslu Barnaverndarstofu 2008-2011 sem gefin var út í september s.l. voru birtar tölur frá barnaverndarnefndum úr sískráningu síðasta árs, en hér eru hins vegar birtar upplýsingar frá barnaverndarnefndum vegna ársins 2011 sem eru fengnar úr samtölublöðum frá nefndunum.

Barnaverndarnefndir sveitarfélaga bera ábyrgð á framkvæmd barnaverndarstarfs í eigin umdæmi og lúta eftirliti Barnaverndarstofu. Lög heimila sveitarstjórn í hverju sveitarfélagi að haga skipan barnaverndarmála með ýmsum hætti. Fyrir utan að skipa sérstaka barnaverndarnefnd er unnt að fela félagsmálanefnd framkvæmd barnaverndarlaga. Einnig er unnt að skipa sameiginlega barnaverndarnefnd með öðrum sveitarfélögum eða á héraðsgrundvelli. Við upphaf árs 2011 voru barnaverndarnefndirnar 30 og sinntu 16 félagsmálanefndir verkefnum barnaverndarnefnda.

Á árinu 2011 sameinuðust félagsmálanefnd Hveragerðis, barnaverndarnefnd Ölfushrepps og félagsmálanefnd uppsveita Árnassýslu í velferðarnefnd Árneshöfna og voru nefndirnar því 28 við lok árs 2011. Nefndum hefur fækkað umtalsvert síðustu ár en árið 1996 voru þær 82. Samkvæmt ákvæðum barnaverndarlaga skal samanlagður íbúafjöldi sveitarfélaga að baki hverri barnaverndarnefnd ekki vera undir 1500. Langflest minni sveitarfélög hafa sameinast öðrum um kosningu barnaverndarnefndar en félagsmálaráðuneytið fylgir því eftir að sveitarfélög uppfylli lagaskyldur sínar að þessu leyti. Ítarlegri upplýsingar um barnaverndarnefndir landsins fyrir árið 2011 koma fram í viðauka I.

Í barnaverndarlögum er lögð áhersla á að barnaverndarnefndir hafi sérhæft starfslið í þjónustu sinni. Hinn mikli fjöldi nefnda og fámenn umdæmi þeirra hafa staðið þessu fyrir þrifum í langan tíma. Í kjölfar sameiningar nefnda og stækkunar umdæma hefur þeim nefndum fjölgað talsvert á undanförunum árum sem hafa ráðið einn eða fleiri starfsmenn til að sinna barnaverndarvinnu, oftast en ekki samhliða öðrum verkefnum. Á árinu 1996 var 41% nefndanna með starfslið. Árið 2008 var þetta hlutfall 97% og í lok árs 2009 voru allar nefndirnar með starfsmann. Eins og vænta má er þetta hlutfall breytilegt eftir stærð umdæmis (*tafla 1-1*).

Fjöldi barnaverndarnefnda og starfsmanna eftir íbúafjölda í umdæmum

Ein barnaverndarnefnd hafði um 100 íbúa að baki sér og hafði hún ekki fast starfslið í þjónustu sinni (*tafla 1-1*). Sú nefnd sameinaðist annarri á miðju ári 2009. Leggja ber áherslu á að erfitt er að meta vinnuframlag til barnaverndar sérstaklega, þar sem umrætt starfslið sinnir að jafnaði öðrum verkefnum á sviði félagsþjónustu sveitarfélaga, ef Reykjavík er undanskilin.

Tafla 1-1 Fjöldi barnaverndarnefnda og starfsmanna eftir íbúafjölda í umdæmum¹

Íbúafjöldi	2009				2010				2011			
	Fjöldi nefnda	Starfsmenn	Stöðugildi	Meðalfj. stöðug. á nefnd	Fjöldi nefnda	Starfsmenn	Stöðugildi	Meðalfj. stöðug. á nefnd	Fjöldi nefnda	Starfsmenn	Stöðugildi	Meðalfj. stöðug. á nefnd
Heildarfjöldi	30	116	80,45	2,7	30	121	83,75	2,8	28	126	83,35	3,0
1000–1999 íbúar	4	4	2,10	0,5	4	5	2,2	0,6	2	2	0,7	0,4
2000–2999 íbúar	4	7	3,15	0,8	4	6	3,55	0,9	4	7	2,75	0,7
3000–3999 íbúar	2	4	2,5	1,3	3	9	3,5	1,2	2	8	2,0	1,0
4000–4999 íbúar	9	23	9,65	1,1	8	23	9,45	1,2	9	27	10,8	1,2
Yfir 5000 íbúar	11	78	63,05	5,7	11	78	65,05	5,9	11	82	67,1	6,1

¹Þess ber að geta að erfitt er fyrir barnaverndarnefndir að áætla með öryggi það vinnumagn sem ráðstafað er til barnaverndar þar sem starfsfólk flestra barnaverndarnefnda sinnir fleiri verkefnum en barnavernd. Hafa ber í huga að upplýsingar um stöðugildi byggist stundum á áætlun félagsmálastjóra eða yfirmanna á hverjum tíma og byggjast því á huglægum forsendum frá ári til árs.

1.1 Yfirlit yfir barnaverndarmál árin 2007–2011

1.1.1. Yfirlit yfir tilkynningar og kannanir árin 2007–2011

Í töflu 1-2 og á mynd 1-1 er yfirlit yfir tilkynningar og kannanir árin 2007–2011. Þar kemur fram að fjöldi tilkynninga hefur aukist frá árinu 2007 úr 8.417 tilkynningum í 8.707 tilkynningar árið 2011. Tilkynningum fjölgaði um rúmlega 3% frá 2007 til 2011 (sjá nánar í kafla 1.2). Árið 2008 fækkaði tilkynningum lítillega frá árinu á undan og voru 8.241, þeim fjölgaði í 9.353 á árinu 2009 en fækkaði lítillega milli árunna 2009 og 2010 og enn frekar á árinu 2011. Frá árinu 2010 liggja fyrir upplýsingar um kynjaskiptingu hvað varðar tilkynningar. Tilkynningar vegna drengja voru fleiri en árin 2011 var hlutfall drengja 57,7%, en árið 2010 58,9%. Mismunur á heildarfjölda stúlkna og drengja og heildarfjölda tilkynninga skýrist af því að tilkynningar geta borist um ófædd börn.

Fjöldi barna sem tilkynnt var um árið 2007 var 5.038 en 4.911 árið 2011 og er það fækkun um 2,5%. Á því tímabili sem taflan sýnir voru flest börn á árinu 2009, eða 5.322 börn, en þeim fækkaði lítillega milli árunna 2009 og 2010 og frekari fækkun var á árinu 2011. Frá árinu 2010 liggur fyrir kynjaskipting barna sem tilkynnt var um. Hlutfall drengja var hærra bæði árin, eða rúmlega 55%. Mismunur á heildarfjölda stúlkna og drengja og heildarfjölda barna skýrist af því að tilkynningar geta borist um ófædd börn.

Sú breyting varð á árinu 2010 að spurt var annars vegar um fjölda barna þar sem ákveðið var að hefja könnun á grundvelli 21. gr. bvl. vegna tilkynningar eða mál var þegar í könnun eða meðferð (opið mál) og hins vegar var spurt um fjölda barna þar sem um nýjar kannanir á árinu var að ræða. Áður var spurt um fjölda barna þar sem tekin var ákvörðun um að hefja könnun á grundvelli 21. gr. bvl. vegna tilkynningar.

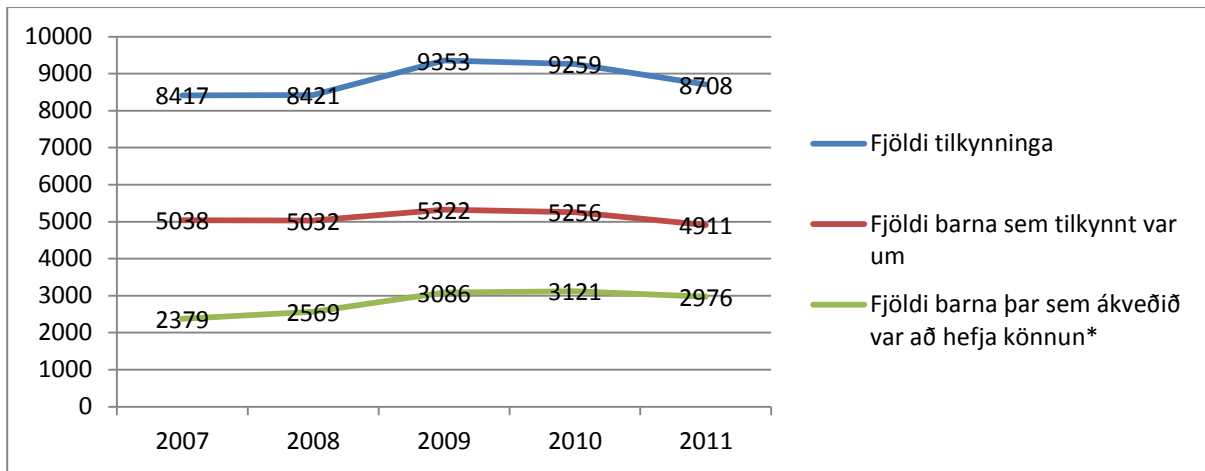
Af þeim 4.911 börnum sem tilkynnt var um á árinu 2011 voru 2.976 börn þar sem mál var þegar í könnun (opið mál) eða ákveðið var að hefja nýja könnun, eða í 60,6% tilvika. Þar af voru nýjar kannanir vegna tilkynninga á árinu 2.235 eða 45,5% af fjölda barna sem tilkynnt var um sem er hærra hlutfall en árið 2010. Hlutfall drengja var hærra en stúlkna bæði hvað varðar þegar tilkynning barst um opið mál eða ákveðið var að hefja könnun.

Barnaverndarnefnd getur tekið ákvörðun um að hefja könnun á grundvelli 21. gr. bvl. vegna annarra upplýsinga en tilkynninga og var það gert í 46 tilvikum á árinu 2011, en í 32 tilvikum árið 2010. Heildarfjöldi nýrra kannana hjá barnaverndarnefndum á árinu 2011 var því 2.281, sem er hærri en árið á undan. Aðeins hluti þessara barna þarf á ráðstöfunum að halda að mati barnaverndarnefnda (sjá nánar í kafla 1.4).

Tafla 1-2 Yfirlit yfir tilkynningar og kannanir árin 2007–2011

	2007		2008		2009		2010		2011	
	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall
Fjöldi tilkynninga	8.417	–	8.241	–	9.353	–	9.259	–	8.708	–
Stúlkur	–	–	–	–	–	–	3.803	41,1	3.624	41,6
Piltar	–	–	–	–	–	–	5.453	58,9	5.021	57,7
Fjöldi barna sem tilkynnt var um	5.038	100,0	5.032	100,0	5.322	100,0	5.256	100,0	4.911	100,0
Stúlkur	–	–	–	–	–	–	2.353	44,8	2.146	43,7
Piltar	–	–	–	–	–	–	2.901	55,2	2.726	55,5
Fjöldi barna þar sem ákveðið var að hefja könnun	2.379	47,2	2.569	51,1	3.086	58,0	–	–	–	–
Fjöldi barna þar sem ákveðið var að hefja könnun, mál þegar í könnun (opið mál) ¹	–	–	–	–	–	–	3.121	59,4	2.976	60,6
Stúlkur	–	–	–	–	–	–	1.496	47,9	1.420	47,7
Piltar	–	–	–	–	–	–	1.623	52,0	1.519	51,0
Þar af nýjar kannanir á árinu	–	–	–	–	–	–	2.173	41,3	2.235	45,5
Stúlkur	–	–	–	–	–	–	1.089	50,1	1.056	47,2
Piltar	–	–	–	–	–	–	1.082	49,8	1.149	51,4
Barnaverndarnefnd getur tekið ákvörðun um að hefja könnun á grundvelli 21. gr. bvl. vegna annarra upplýsinga en tilkynninga	–	–	–	–	–	–	32	–	46	–
Samtals nýjar kannanir á árinu	–	–	–	–	–	–	2.205	–	2.281	–

Mismunurinn á heildarfjölda stúlkna og pilta og heildarfjölda tilkynninga/barna skýrist af því að tilkynningar geta borist um ófædd börn.
¹Frá árinu 2010 var spurt um annars vegar heildarfjölda barna þar sem ákveðið var að hefja könnun vegna tilkynningar eða mál var þegar í könnun eða meðferð (opið mál) og hins vegar um nýjar kannanir á árinu.

Mynd 1-1 Yfirlit yfir tilkynningar og kannanir árin 2007–2011

*Frá árinu 2010 var spurt um heildarfjölda barna þar sem ákveðið var að hefja könnun vegna tilkynningar eða mál var þegar í könnun eða meðferð (opið mál).

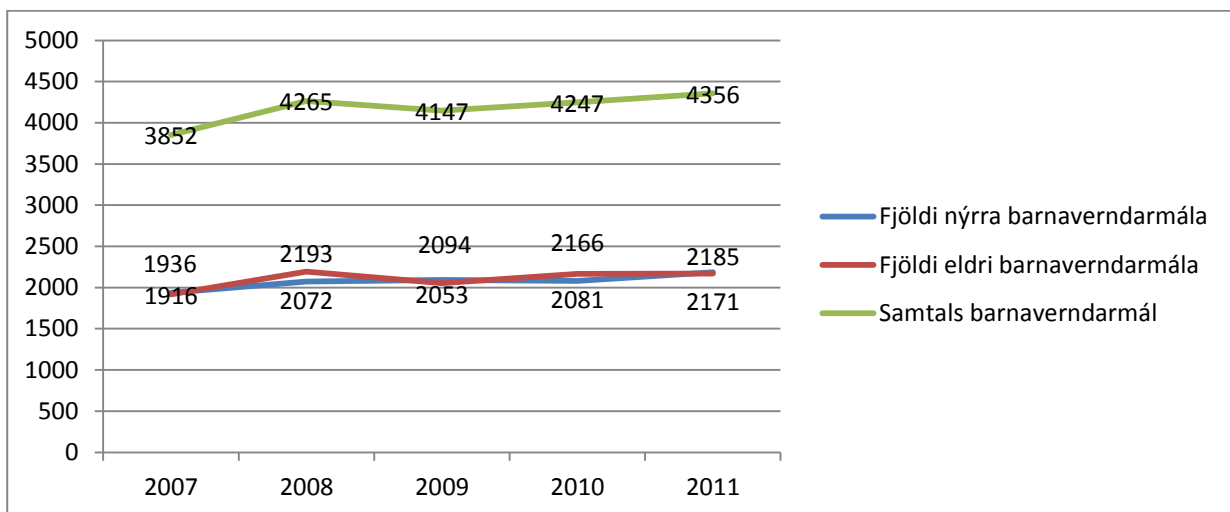
1.1.2. Yfirlit yfir barnaverndarmál árin 2007–2011

Tilkynning til barnaverndarnefndar verður að barnaverndarmáli þegar tekin er ákvörðun um könnun málsins (sjá *töflu 1-3* og *mynd 1-2*). Síðan árið 2005 hefur Barnaverndarstofa lagt áherslu á að samræma skráningu allra nefnda í þessum efnum. Gefið hefur verið út nákvæmt leiðbeiningaeyðublað og hefur það verið endurskoðað reglulega hvert ár. Að auki er þess nú gætt að fullkomið samræmi sé í þeim ársskýrslueyðublöðum sem barnaverndarnefndir skila til Barnaverndarstofu. Mismunandi skráningarhefðir nefnda geta skýrt mun á tíðni barnaverndarmála að einhverju leyti en Barnaverndarstofa hefur lagt sig fram um að leiðbeina nefndum að þessu leyti.

Í *töflu 1-3* kemur fram að frá árinu 2007 hefur barnaverndarmálum farið fjölgandi og voru þau 4.356 á árinu 2011, sem er um 2,5% fjölgun frá árinu á undan. Á árinu 2009 fækkaði barnaverndarmálum líttilega, en fjölgaði aftur árið eftir og enn frekar á árinu 2011. Hlutfall nýrra barnaverndarmála var 50,2% af heildarfjölda barnaverndarmála árið 2011.

Tafla 1-3 Yfirlit yfir barnaverndarmál árin 2007–2011

	2007		2008		2009		2010		2011	
	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall
Fjöldi nýrra barnaverndarmála á árinu	1.936	49,9	2.072	48,6	2.094	50,5	2.081	49,0	2.185	50,2
Fjöldi eldri barnaverndarmála	1.916	50,1	2.193	51,4	2.053	49,5	2.166	51,0	2.171	49,8
Samtals barnaverndarmál	3.852	100,0	4.265	100,0	4.147	100,0	4.247	100,0	4.356	100,0

Mynd 1-2 Yfirlit yfir barnaverndarmál árin 2007–2011

1.1.3 Fjöldi barnaverndarmála árið 2009, 2010 og 2011 eftir stærð umdæma barnaverndarnefnda

Fjölgun barnaverndarmála frá árinu 2009–2011 var um 5%. Þetta jafngildir því að barnaverndarnefndir hafi haft afskipti af um 51 barni af hverjum þúsund árið 2009, um 53 börnum af hverjum þúsund árið 2010 og um 55 börnum af hverjum þúsund árið 2011 (sjá *töflu 1-4*). Meðalfjöldi barnaverndarmála á hver þúsund börn er hæstur hjá sveitarfélögum með fleiri en 5000 íbúa árin 2011 og 2010, en árið 2009 var hann hæstur í sveitarfélögum með 2000–2999 íbúa. Meðalfjöldi barnaverndarmála á hver þúsund börn var lægstur hjá sveitarfélögum með 1000–1999 íbúa árin 2009 og 2010, en hjá sveitarfélögum með 3000–3999 íbúa árið 2011.

Tafla 1-4 Fjöldi barnaverndarmála¹ árin 2009, 2010 og 2011 eftir stærð umdæma barnaverndarnefnda

Íbúafjöldi umdæmis	Fjöldi nefnda 2009	Fjöldi nefnda 2010	Fjöldi nefnda 2011	Heildar-fjöldi mála 2009	Heildar-fjöldi mála 2010	Heildar-fjöldi mála 2011	Meðal-fjöldi á nefnd 2008	Meðal-fjöldi á nefnd 2009	Meðal-fjöldi á nefnd 2011	Meðal-fjöldi/ þús. börn 2009	Meðal-fjöldi/ þús. börn 2010	Meðal-fjöldi/ þús. börn 2011
1000–1999 íbúar	4	4	2	58	51	25	14,5	12,8	12,5	32,9	29,4	33,1
2000–2999 íbúar	4	4	4	156	150	133	39,0	37,5	33,3	55,4	53,8	50,6
3000–3999 íbúar	2	3	2	67	90	41	33,5	30,0	20,5	36,6	32,6	21,6
4000–4999 íbúar	9	8	9	486	454	495	54,0	56,8	55,0	47,6	50,8	49,9
Yfir 5000 íbúar	11	11	11	3.380	3.502	3.662	307,3	318,4	332,9	52,8	54,6	56,6
Heildarfjöldi	30	30	28	4.147	4.247	4.356	138,2	141,6	4.356	51,4	52,8	54,6

¹Hér er átt við fjölda barna/ófæddra barna. Eitt barn = eitt mál.

1.1.4 Aldur og kyn barna árin 2007–2011

Tafla 1-5 lýsir aldurs- og kynjaskiptingu í málum barna sem nefndirnar höfðu til meðferðar árin 2007–2011. Árið 2011 voru piltar fleiri en stúlkur líkt og á árunum á undan. Árið 2011 var aldurshópurinn 6–10 ára algengastur hjá piltum eða 14,3%, en aldurshóparnir 0-5 ára og 6-10 ára hjá stúlkum eða 12,0 og 11,9,0%. Tæplega 1% barnaverndarmála á árinu 2011 var vegna ófæddra barna.

Tafla 1-5 Aldur og kyn barna árin 2007–2011

	2007		2008		2009		2010		2011	
	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall
Piltar 0–5 ára	440	11,4	458	10,7	460	11,1	512	12,1	551	12,6
Piltar 6–10 ára	530	13,8	583	13,7	571	13,8	603	14,2	623	14,3
Piltar 11–14 ára	520	13,5	597	14,0	591	14,3	522	12,3	553	12,7
Piltar 15–17 ára	539	14,0	628	14,7	521	12,6	530	12,5	486	11,2
Piltar 18–20 ára	42	1,1	63	1,5	66	1,6	69	1,6	69	1,6
Piltar alls	2.071	53,8	2.329	54,6	2.209	53,3	2.236	52,6	2.282	52,4
Stúlkur 0–5 ára	380	9,9	431	10,1	442	10,7	504	11,9	524	12,0
Stúlkur 6–10 ára.	398	10,3	436	10,2	478	11,5	489	11,5	518	11,9
Stúlkur 11–14 ára	439	11,4	528	12,4	484	11,7	459	10,8	459	10,5
Stúlkur 15–17 ára	510	13,2	493	11,6	468	11,3	491	11,6	483	11,1
Stúlkur 18–20 ára	54	1,4	47	1,1	54	1,3	60	1,4	48	1,1
Stúlkur alls	1.781	46,2	1.935	45,4	1.926	46,4	2.003	47,2	2.032	46,6
Ófædd börn	–	–	1	0,02	12	0,3	8	0,2	39	0,9
Vantar uppl.									3	0,1
Samtals	3.852	100,0	4.265	100,0	4.147	100,0	4.247	100,0	4.356	100,0

1.1.5 Heimilisaðstæður barna árin 2007–2011

Upplýsingar um heimilisaðstæður barna koma fram í *töflu 1-6*. Á árinu 2011 voru 4.317 börn til meðferðar hjá barnaverndarnefndum og var hlutfall barna sem bjó hjá báðum foreldrum 34,2 og er það svipað og árið á undan. Á árinu 2010 lækkaði hlutfall barna sem bjó hjá báðum foreldrum í, en árin 2008 og 2009 var þetta hlutfall tæplega 37%.

Tafla 1-6 Heimilisaðstæður barna árin 2007–2011

	2007		2008		2009		2010		2011	
	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall
Hjá kynforeldrum	1.398	36,3	1565	36,7	1.520	36,7	1.461	34,4	1.475	34,2
Hjá móður	1.634	42,4	1.865	43,7	1.711	41,3	1.797	42,3	1.875	43,4
Hjá föður	222	5,8	235	5,5	226	5,4	247	5,8	239	5,5
Til skiptis hjá móður og föður	10	0,3	35	0,8	39	0,9	52	1,2	58	1,3
Hjá móður og stjúpfóreltri	293	7,6	285	6,7	359	8,7	350	8,2	396	9,2
Hjá föður og stjúpfóreltri	39	1,0	49	1,1	70	1,7	62	1,5	56	1,3
Hjá fósturfóreltrum	201	5,2	173	4,1	159	3,8	158	3,7	155	3,6
Hjá kjörforeldrum	3	0,1	2	0,0	0	0,0	5	0,1	4	0,1
Hjá ættingjum	24	0,6	44	1,0	51	1,2	52	1,2	50	1,2
Á stofnun	2	0,1	1	0,0	4	0,1	4	0,1	4	0,1
Annars staðar	26	0,7	11	0,3	8	0,2	59	1,4	5	0,1
Samtals fjöldi barna	3.852	100,0	4.265	100,0	4.147	100,0	4.247	100,0	4.317	100,0

1.1.6 Þjóðerni barna árin 2008–2011

Á árinu 2008 var fyrst spurt um þjóðerni barna sem fjallað var um á grundvelli barnaverndarlaga. Hér er átt við börn sem eiga a.m.k. annað foreldri af erlendum uppruna eða annað fyrsta móðurmál en íslensku. Fram kemur í *töflu 1-7* að 13,3% barna sem fjallað var um á grundvelli barnaverndarlaga árið 2011 voru börn af erlendum uppruna. Þetta hlutfall er svipað hlutfall og árið 2010, en hærra en árin 2008 og 2009.

Tafla 1-7 Þjóðerni barna árin 2008–2011

	2008		2009		2010		2011	
	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall
Íslendingur	3.934	92,2	3.798	91,6	3.702	87,2	3.743	86,7
Barn af erlendum uppruna	331	7,8	349	8,4	545	12,8	574	13,3
Samtals	4.265	100,0	4.147	100,0	4.247	100,0	4.317	100,0

1.2 Tilkynningar til barnaverndarnefnda

Í barnaverndarlögum er kveðið á um þá skyldu manna að tilkynna barnaverndarnefnd ef þeir verða þess vísir að barni sé misboðið, uppeldi þess vanrækt eða aðbúnaði þess sé svo áfátt að barninu geti stafað hættu af. Sérstakar skyldur hafa þeir, sem stöðu sinnar vegna eru líklegir til að þekkja til aðstæðna barna til að gera barnaverndarnefnd viðvart. Hér getur verið um að ræða kennara, presta, lækna, hjúkrunarfræðinga, félagsráðgjafa og fleiri. Lögregla skal tilkynna til barnaverndarnefndar um tilvik þegar grunur leikur á að refsiverður verknaður hafi verið framinn, annaðhvort af barni eða gegn því. Ef barnaverndarnefnd fær tilkynningu eða vitneskju með öðrum hætti um að þunguð kona stofni heilsu eða lífi ófædds barns í hættu með óviðunandi eða háskalegu líferni sínu, getur barnaverndarnefnd ákveðið að hefja könnun á málinu.

1.2.1 Fjöldi tilkynninga árin 2007–2011

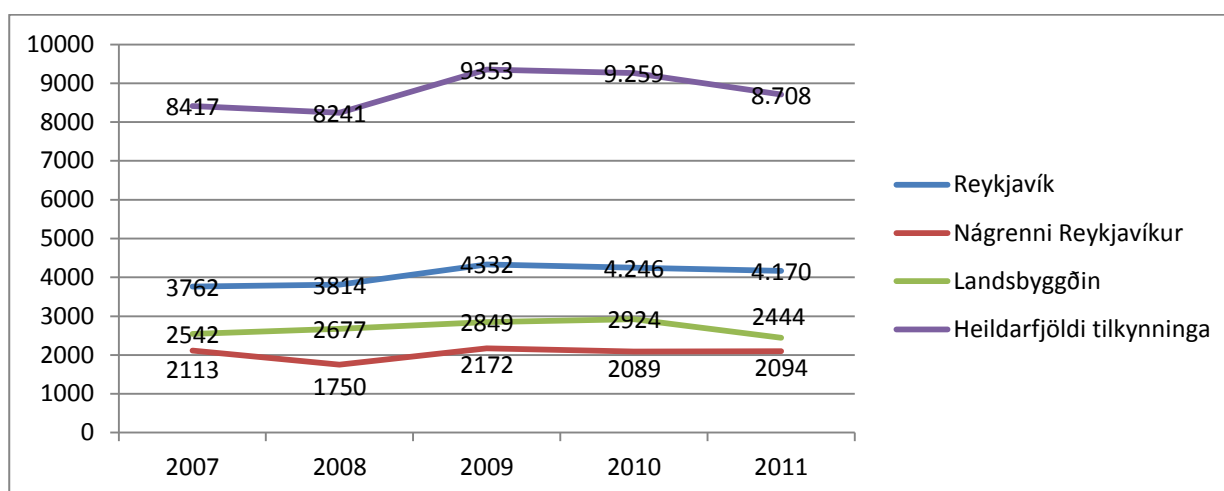
Fjöldi tilkynninga má sjá í *töflu 1-8* og á mynd 1-3. Fjöldi tilkynninga á árinu 2011 var 8.708 og er það fækkun frá árinu á undan um 6%. Tilkynningum til barnaverndarnefnda fjölgað á árunum 2007 til 2011 um 3,5%. Árið 2008 fækkaði tilkynningum lítillega frá árinu á undan og voru 8.241, þeim fjölgaði í 9.353 á árinu 2009, fækkaði lítillega milli árána 2009 og 2010 og enn frekar á árinu 2011. Frá árinu 2010 liggja fyrir upplýsingar um kynjaskiptingu hvað varðar tilkynningar og koma þær upplýsingar fram í *töflu 1-2*.

Árið 2011 voru tæplega 48% tilkynninga vegna barna sem búsett voru í Reykjavík. Þetta hlutfall hefur hækkað undanfarin ár, en það var 44,7% árið 2007. Hlutfall tilkynninga í nágrenni Reykjavíkur var 24,0% sem er heldur hærra en árið 2010 og hlutfall tilkynninga á landsbyggðinni var 28,1% sem er lægra en árin á undan. Tilkynningum fækkar um 1,8% í Reykjavík, fjölgar um 0,2 % í nágrenni Reykjavíkur en fækkar á landsbyggðinni um rúmlega 16% miðað við árin 2010.

Tafla 1-8 Fjöldi tilkynninga árin 2007–2011

Skipting eftir landsvæðum	2007		2008		2009		2010		2011	
	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall
Reykjavík	3.762	44,7	3.814	46,3	4.332	46,3	4.246	45,9	4.170	47,9
Nágrenni Reykjavíkur ¹	2.113	25,1	1.750	21,3	2.172	23,2	2.089	22,6	2.094	24,0
Landsbyggð	2.542	30,2	2.677	32,5	2.849	30,5	2.924	31,6	2.444	28,1
Samtals	8.417	100,0	8.241	100,0	9.353	100,0	9.259	100,0	8.708	100,0

¹Nágrenni Reykjavíkur tilheyrir öll sveitarfélög á höfuðborgarsvæðinu nema Reykjavík: Hafnarfjörður, Garðabær, Álftanes, Kópavogur, Seltjarnarnes, Mosfellsbær og Kjósarhreppur.

Mynd 1-3 Fjöldi tilkynninga árin 2007–2011

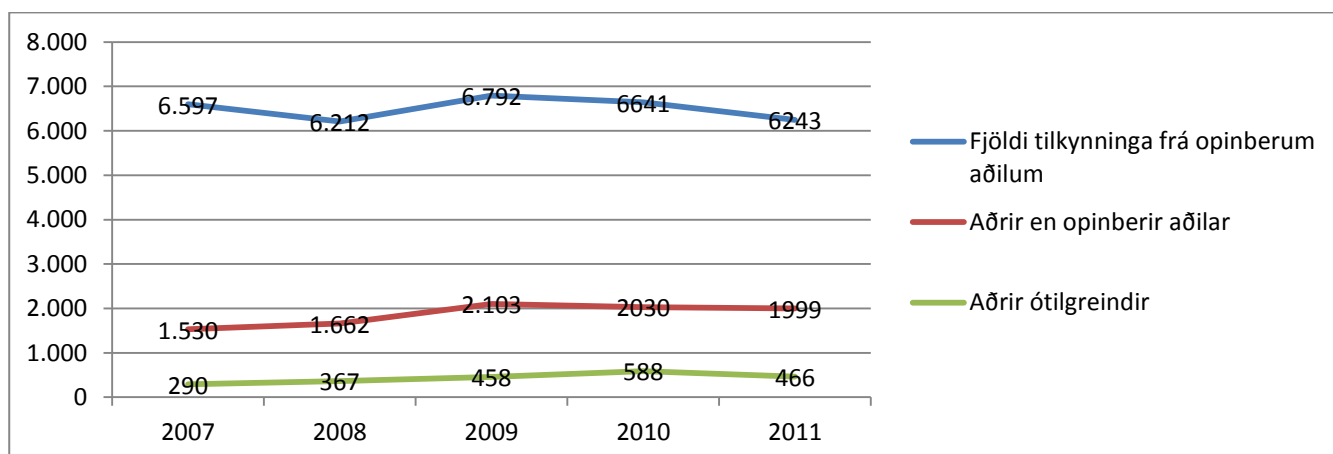
1.2.2 Hver tilkynnir til barnaverndarnefnda?

Tilkynningar frá lögreglu voru yfir 50% allra tilkynninga fram til ársins 2009. Á árinu 2011 var hlutfall tilkynninga frá lögreglu 48,8% en árin 2009 og 2010 tæplega 50%. Í *töflu 1-9* og á *mynd 1-4* kemur fram að árin 2007–2008 bárust um þriðjaf af hverjum fjórum tilkynningum frá opinberum aðilum og vega tilkynningar frá lögreglu þyngst. Hlutfall tilkynninga frá opinberum aðilum hefur lækkað og var það 71,7% árin 2011 og 2010. Hlutfall tilkynninga frá öðrum en opinberum aðilum hefur farið hækkanði undanfarin ár og var árið 2011 23,0%.

Tafla 1-9 Tilkynningar¹ til barnaverndarnefnda skv. 16., 17. og 18. gr. barnaverndarlaga

	2007		2008		2009		2010		2011	
	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall
Hver tilkynnir?										
Lögregla	4.959	58,9	4.537	55,1	4.619	49,4	4.617	49,9	4.250	48,8
Skóli, sérfræðipj.skóla, fræðslu- eða skólaskrifstofa	641	7,6	721	8,7	903	9,7	906	9,8	871	10,0
Leikskóli, gæsluforeldri	106	1,3	139	1,7	200	2,1	131	1,4	148	1,7
Læknir/heilsugæsla/sjúkrahús	553	6,6	450	5,5	645	6,9	640	6,9	586	6,7
Önnur barnaverndarnefnd	181	2,2	183	2,2	232	2,5	195	2,1	183	2,1
Þjónustumiðstöð/starfsm. félagsþjónustu	157	1,9	182	2,2	193	2,1	152	1,6	205	2,4
Opinberir aðilar samtals	6.597	78,4	6.212	75,4	6.792	72,6	6.641	71,7	6.243	71,7
Foreldrar barns	605	7,2	683	8,3	837	8,9	893	9,6	819	9,4
Ættingjar aðrir en foreldrar	345	4,1	401	4,9	486	5,2	414	4,5	454	5,2
Barn leitaði sjálf til bvn.	33	0,4	39	0,5	46	0,5	52	0,6	59	0,7
Nágrannar	547	6,5	539	6,5	734	7,8	671	7,2	667	7,7
Aðrir en opinberir aðilar samtals	1.530	18,2	1.662	20,2	2.103	22,4	2.030	21,9	1.999	23,0
Aðrir ótilgreindir	290	3,4	367	4,5	458	4,9	588	6,4	466	5,4
Heildarfjöldi tilkynninga samtals	8.417	100,0	8.241	100,0	9.353	100,0	9.259	100,0	8.708	100,0

¹Fleiri en ein tilkynning getur hafa borist um sama barn.

Mynd 1-4 Tilkynningar til barnaverndarnefnda skv. 16., 17. og 18. gr. barnaverndarlaga

1.2.3 Tilkynningar sem bárust í gegnum Neyðarlínuna 112

Barnaverndarstofa er í samstarfi við Neyðarlínuna 112 um móttöku tilkynninga til barnaverndarnefnda. Af þeim 613 tilkynningum sem bárust Neyðarlínunni 112 árið 2011 voru 570 flokkaðar sem barnaverndartilkynningar eða 6,5% allra tilkynninga til barnaverndarnefnda (sjá *töflu 1-10*). Sumt af því sem tilkynnt er til Neyðarlínunnar (t.d. forsjármál) flokka nefndir ekki sem barnaverndartilkynningar. Flestar tilkynningar sem bárust í gegnum Neyðarlínuna 112 voru vegna mála í Reykjavík, eða 66,8% á árinu 2011.

Tafla 1-10 Tilkynningar sem bárust í gegnum Neyðarlínuna 112

	2008	2009	2010	2011
Heildarfjöldi tilkynninga í gegnum 112	527	635	656	613
Flokkaðar barnaverndartilkynningar	409	554	595	570

Á grundvelli barnaverndarlaga getur sá sem tilkynnir til barnaverndarverndar óskað nafnleyndar gagnvart öðrum en nefndinni. Árið 2011 óskuðu 1.109 aðilar nafnleyndar eða 12,7% sem er svipað hlutfall og árin 2010 og 2009 en þá var hlutfallið 11,7% og 12,4%.

1.2.4 Ástæður tilkynninga

Ástæður tilkynninga má sjá í *töflu 1-11* og á *mynd 1-5*. Ástæður tilkynninga skiptust þannig árið 2011 að 31,5% tilkynninga var vegna vanrækslu, 23,3% vegna ofbeldis, 44,4% vegna áhættuhegðunar og 0,9% vegna þess að heilsa eða líf ófæddis barns var í hættu. Árið 2009 hækkaði hlutfall tilkynninga sem vörðuðu vanrækslu, en lækkaði aftur á árunum 2010 og 2011. Hlutfall tilkynninga um áhættuhegðun barna hefur lækkaði það tímabil sem taflan sýnir, en hlutfall tilkynninga um ofbeldi hækkaði. Þá hefur hlutfall tilkynninga er varða heilsu og líf ófæddis barns hækkaði.

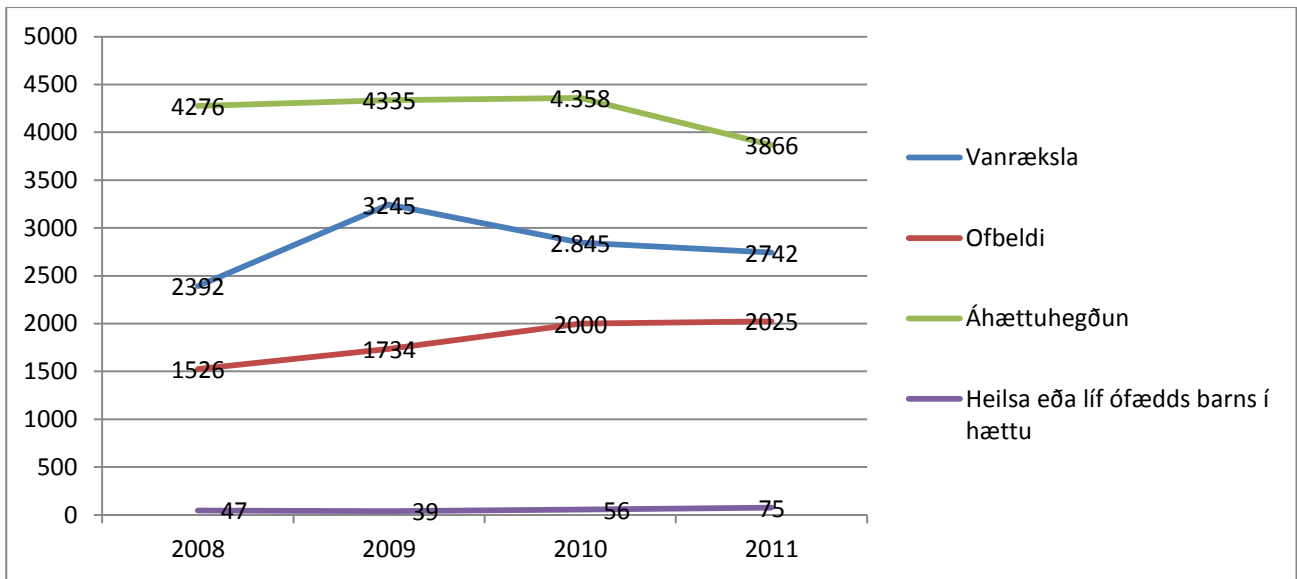
Alls voru 194 börn í yfirvofandi hættu að mati tilkynnanda á árinu 2011 eða tæplega 4% þeirra barna sem tilkynnt var um. Hlutfallið er herra á árinu 2011, en á árinu 2010 var þetta hlutfall 3,3%, árið 2009 um 3,5% og árið 2008 1,8% þeirra barna sem tilkynnt var um það ár.

Tafla 1-11 Ástæður tilkynninga¹

Ástæður tilkynninga	2008		2009		2010		2011	
	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall
Vanræksla	2.392	29,0	3.245	34,7	2.845	30,7	2.742	31,5
Líkamleg vanræksla	106	1,3	158	1,7	150	1,6	157	1,8
Vanræksla varðandi umsjón og eftirlit þar af foreldrar í áfengis- og fíkniefnaneyslu ²	1.972	24,0	2.662	28,5	2.421	26,1	2.348	27,0
Vanræksla varðandi nám	97	1,2	109	1,2	96	1,0	116	1,3
Tilfinningaleg vanræksla	263	3,2	383	4,1	255	2,8	193	2,2
Ofbeldi	1.526	18,5	1.734	18,5	2.000	21,6	2.025	23,3
Tilfinningalegt/sálrænt ofbeldi þar af heimilisofbeldi ²	571	6,9	769	8,2	1.077	11,6	1.106	12,7
Líkamlegt ofbeldi	480	5,8	534	5,7	523	5,6	465	5,3
Kynferðislegt ofbeldi	479	5,8	447	4,8	441	4,8	470	5,4
Áhættuhegðun	4.276	51,9	4.335	46,3	4.358	47,1	3.866	44,4
Neysla barns á vímuefnum	603	7,3	680	7,3	833	9,0	740	8,5
Barn stefnir eigin heilsu og þroska í hættu	1.037	12,6	1.065	11,4	906	9,8	948	10,9
Afbrot barns	2.043	24,8	1.987	21,2	1.949	21,0	1.604	18,4
Barn beitir ofbeldi	373	4,5	401	4,3	517	5,6	445	5,1
Erfiðleikar barns í skóla, skólasókn áfátt	243	2,9	253	2,7	207	2,2	189	2,2
Heilsa eða líf ófæddis barns í hættu	47	0,6	39	0,4	56	0,6	75	0,9
Heildarfjöldi tilkynninga samtals	8.241	100,0	9.353	100,0	9.259	100,0	8.708	100,0

¹Athugið að aðeins má merkja við eina aðalástæðu fyrir hverja tilkynningu. Hins vegar má merkja við fleiri undirástæður, t.d. innan vanrækslu. Ef ein tilkynning berst um vanrækslu skal merkja við vanrækslu sem aðalflokk en merkja má t.d. við bæði líkamlega vanrækslu og tilfinningalega. Samanlagður fjöldi aðalflokka fjögurra stemmir því við fjölda tilkynninga en fjöldi innan hvers aðalflokks þarf ekki að stemma við heildartöluna.

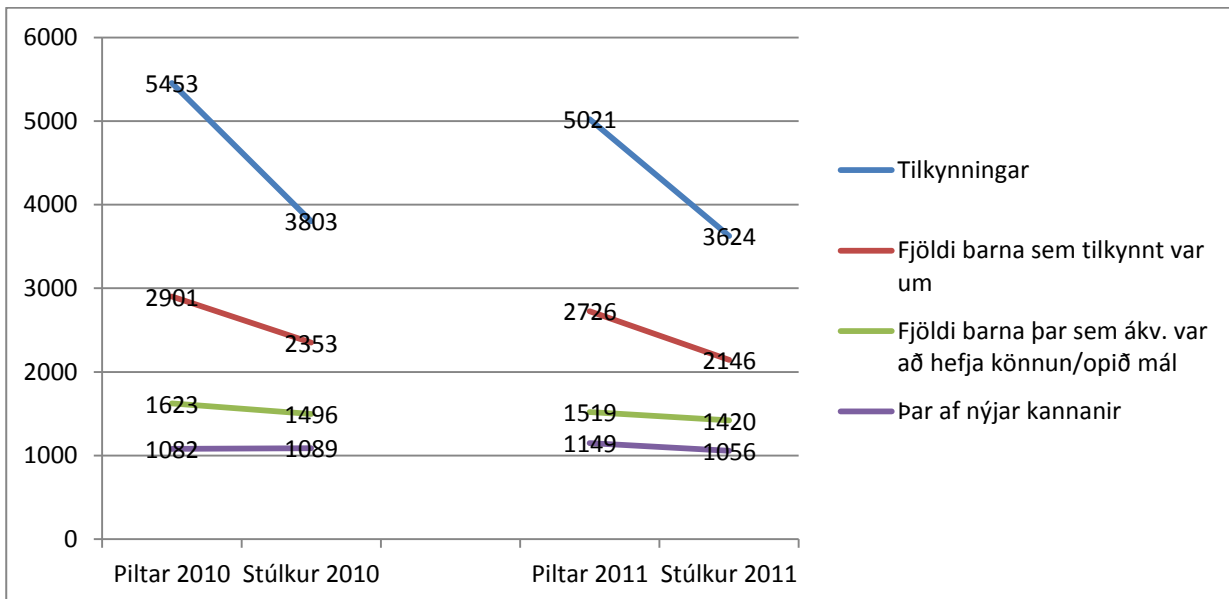
²Fyrst var spurt um áfengis- og fíkniefnaneyslu foreldra og heimilisofbeldi í sískráningu 2009.

Mynd 1-5 Ástæður tilkynninga

1.2.5 Kynjaskipting vegna tilkynninga, fjölda barna og ákvörðunar um könnun máls

Fyrst var spurt um kynjaskiptingu vegna tilkynninga á árinu 2010. Á eftirfarandi mynd (1-6) má sjá að mun algengara er að tilkynningar berist um piltar en stúlkur, einnig eru piltar fleiri þegar fjöldi barna sem tilkynnt var um er skoðaður. Þá kemur fram að af þeim börnum sem tilkynnt var um á árinu 2010 og 2011 voru fleiri piltar þar sem um var að ræða tilkynningu um opið mál eða ákveðið var að hefja könnun í málinu. Þegar fjöldi nýrra kannana vegna tilkynninga á árinu er skoðaður kemur í ljós að ákveðið er að hefja könnun hjá fleiri piltum en stúlkum á árinu 2011, en fleiri stúlkum en piltum á árinu 2010.

Mynd 1-6 Kynjaskipting vegna tilkynninga, fjölda barna og ákvörðunar um könnun máls

1.3 Fjöldi barna sem tilkynnt var um og könnun máls

Fái barnaverndarnefnd rökstuddan grun um að líkamlegri eða andlegri heilsu barns eða þroska geti verið hætta búin sökum framferðis, vanrækslu eða vanhæfni foreldra eða að barn stefni heilsu sinni eða þroska í hættu með hegðun sinni, er nefndinni skylt að kanna málið án tafar. Nefndin skal hafa það að markmiði að afla sem gleggstra upplýsinga um hagi þess barns sem í hlut á og getur í því skyni leitað aðstoðar sérfræðinga. Foreldrum eða forsjármönnum barns er skylt að veita liðsinni sitt svo að könnun máls geti gengið greiðlega fyrir sig.

Eins og fram hefur komið þá varð sú breyting á árinu 2010 að spurt var annars vegar um fjölda barna þar sem ákveðið var að hefja könnun á grundvelli 21. gr. bvl. vegna tilkynningar eða mál var þegar í könnun eða meðferð (opið mál) og hins vegar var spurt um fjölda barna þar sem um nýjar kannanir á árinu var að ræða. Áður var spurt um fjölda barna þar sem tekin var ákvörðun um að hefja könnun á grundvelli 21. gr. bvl. vegna tilkynningar.

Árið 2011 var tilkynnt um 4.911 börn og var ákveðið að hefja könnun, eða mál barnanna var þegar í könnun eða til meðferðar (opið mál) í 60,0% tilvika, sem er svipað hlutfall og árið á undan (*tafla 1-12*). Þar af voru nýjar kannanir á árinu 2011 vegna tilkynninga 2.235 eða 45,5% af þeim börnum sem tilkynnt var um, en það hlutfall var 41,3% árið á undan. Hlutfall barna sem tilkynnt var um og voru opin barnaverndarmál eða ákveðið var að hefja könnun hefur lækkað í Reykjavík miðað við árið 2010, þó fjöldi barna sé svipaður. Þetta hlutfall hefur hækkað í nágrenni Reykjavíkur og á landsbyggðinni frá árinu 2010.

Tafla 1-12 Fjöldi barna sem tilkynnt var um og hlutfall barna þar sem ákveðið var að hefja könnun í kjölfar tilkynningar

	2008			2009			2010 ¹				2011			
	Fj. barna tilkynnt	Fj. barna könnun	Hlutf. könnun	Fj. barna tilkynnt	Fj. barna könnun	Hlutf. könnun	Fj. barna tilkynnt	Fj. barna könnun/ mál í könnun/ meðferð	Hlutf. könnun/ mál í könnun/ meðferð	Þar af nýjar kannanir	Fj. barna tilkynnt	Fj. barna könnun/ mál í könnun/ meðferð	Hlutf. könnun/ mál í könnun/ meðferð	Þar af nýjar kannanir
Reykjavík	1.858	753	40,5	1.996	1.054	52,8	1.995	1.058	53,0	657	2.067	1.041	50,4	672
Nágrenni	1.219	666	54,6	1.345	807	60,0	1.337	756	56,5	525	1.332	862	64,7	722
Rvk ²														
Landsb.	1.955	1.150	58,8	1.981	1.225	61,8	1.924	1.307	67,9	991	1.512	1.073	71,0	841
Samtals	5.032	2.569	51,1	5.322	3.086	58,0	5.256	3.121	59,4	2.173	4.911	2.976	60,0	2.235

¹Frá árinu 2010 var spurt um annar vegar heildarfjölda barna þar sem ákveðið var að hefja könnun vegna tilkynningar eða mál var þegar í könnun eða meðferð (opið mál) og hins vegar um nýjar kannanir á árinu.

²Nágrenni Reykjavíkur tilheyrir öll sveitarfélög á höfuðborgarsvæðinu nema Reykjavík: Hafnarfjörður, Garðabær, Álftanes, Kópavogur, Seltjarnarnes, Mosfellsbær og Kjósarhreppur.

Ekki var aflað upplýsinga um hvernig könnun máls var háttáð á þessu tímabili nema um hve oft var leitað til barnsins sjálfs. Á árinu 2011 var rætt við 1.928 börn við könnun máls eða í 84,5% tilvika af heildarfjölda nýrra kannana, en árið 2010 var þetta hlutfall 72,2%. Hafa ber í huga að rúmlega 1% nýrra kannana á árinu 2011 voru vegna þungaðra kvenna og ekki er hægt að ræða vil öll börn við könnun máls sökum aldurs þeirra eða þroska.

Á árinu 2011 voru gerðar 2.235 nýjar kannanir vegna tilkynninga, en til viðbótar gerðu barnaverndarnefndir 46 kannanir þar sem ákvörðun um könnun var tekin á grundvelli annarra upplýsinga en tilkynningar. Af þessum könnunum var ekki talin ástæði til frekari afskipta að könnun lokinni í 54,5% tilvika, en í 45,0% tilvika var talin þörf á ráðstöfunum og úrræðum á grundvelli barnaverndarlaga að könnun lokinni. Niðurstaða könnunar lá ekki fyrir í 0,5% tilvika. Á árinu 2010 var heildarfjöldi nýrra kannana 2.205. Af þessum könnunum var ekki talin ástæði til frekari afskipta að könnun lokinni í 45,7% tilvika, en í 49,1% tilvika var talin þörf á ráðstöfunum og úrræðum á grundvelli barnaverndarlaga að könnun lokinni. Niðurstaða könnunar lá ekki fyrir í 5,2% tilvika

Helsta ástæða þess að þörf er á ráðstöfunum eða úrræðum á grundvelli barnaverndarlaga að könnun lokinni er vegna vanrækslu foreldra varðandi umsjón og eftirlit.

Tafla 1-13 Niðurstaða könnunar

	2010	2011
Ekki talin þörf á ráðstöfunum/úrræðum á grundvelli barnaverndarlaga	45,7	54,5
Þörf á ráðstöfunum/úrræðum á grundvelli barnaverndarlaga	49,1	45,0
Niðurstaða könnunar lá ekki fyrir	5,3	0,5
Samtals	100,0	100,0

1.4 Úrræði barnaverndarnefnda

Samkvæmt barnaverndarlögum skal barnaverndarnefnd gera skriflega áætlun um meðferð máls ef niðurstaða könnunar hefur leitt í ljós að aðbúnaði, umönnun eða uppeldi barns er áfátt vegna vanrækslu, vanhæfni eða framferðis foreldra eða ef barn stefnir eigin heilsu eða þroska í hættu með hegðun sinni.

Árið 2011 voru gerðar 1.769 áætlanir um meðferð máls, sem er svipaður fjöldi og árið áður, en þá voru gerðar 1.788 áætlanir. Ljóst er að enn eru vanhöld á því að barnaverndarnefndir geri slíkar áætlanir. Gera á skriflega áætlun í máli hvers barns þegar þörf er talin fyrir afskipti (undantekning ef niðurstaða könnunar liggur ekki fyrir í lok árs).

Ástæður þess að gripið var til úrræða geta verið margvíslegar og vandi hvers barns er yfirleitt margþættur. Að jafnaði er ástæða afskipta að lokinni könnun lakar uppeldisaðstæður af einhverjum toga og þá fyrst og fremst vanræksla í einhverri mynd eða ofbeldi sem barnið hefur orðið fyrir. Ástæða þess að gripið er til úrræða getur einnig verið háttsemi barnsins sjálfs, svo sem vímuefnaneysla, afbrot og ofbeldi sem það hefur beitt aðra.

1.4.1 Stuðningsúrræði barnaverndarnefnda án töku barns af heimili

Þegar könnun leiðir í ljós að aðgerða barnaverndarnefndar er þörf, skal nefndin leitast við að veita aðstoð í samvinnu við foreldra og eftir atvikum barn. Stuðningsúrræði barnaverndarnefnda við börn og fjölskyldur þeirra eru margvísleg og algengt er að fleiri en einu úrræði sé beitt. Stuðningsúrræðum án töku barns af heimili má sjá í *töflu 1-14*. Fjöldi barna sem fá stuðningsúrræði barnaverndarnefnda án töku barns af heimili hefur verið nokkuð svipaður undanfarin ár. Algengast er að gripið sé til þess úrræðis að leiðbeina foreldrum um uppeldi og aðbúnað barns. Á árinu 2011 var kynjahlutfall þeirra barna sem fengu stuðningsúrræði án töku barns af heimili nokkuð jafnt eða 49,8% stúlkur og 49,1% piltar, en í 1% tilvika var um þungaðar konur að ræða.

Tafla 1-14 Stuðningsúrræði barnaverndarnefnda án töku barns af heimili¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Barni og foreldrum leiðbeint	1.212	1.188	1.296	1.281	1.221
Tilsjónarmaður, persónulegur ráðgjafi eða stuðningsfjölskylda	482	453	455	492	452
Foreldrar/þunguð kona aðstoðuð við að leita sér meðferðar	102	194	177	156	204
Barni útvegaður viðeigandi stuðningur/meðferð, þar með talið Barnahús, MST og sumardvöl	388	403	468	558	589
Önnur aðstoð	340	247	268	234	177
Samtals	2.524	2.485	2.664	2.721	2.643
Fjöldi barna	1.612	1.679	1.696	1.664	1.665

¹Fleiri en eitt úrræði geta verið í máli sama barns.

1.4.2 Fjöldi ráðstafana utan heimilis

Þegar stuðningsúrræði án töku barns af heimili hafa ekki skilað árangri að mati nefnda eru börn oft vistuð utan heimilis. Ráðstafanir þessar skulu að jafnaði vera tímabundnar og sæta reglulegri endurskoðun. Nokkuð algengt er að fleiri en eitt úrræði sé veitt í máli sama barns. Þannig getur barn t.d. fyrst farið á lokaða deild Stuðla, síðan á greiningar- og meðferðardeild Stuðla og loks á meðferðarheimili ef vandi barnsins er mikill. Vistun barna utan heimilis má sjá í *töflu 1-15*.

Tafla 1-15 Fjöldi ráðstafana utan heimilis¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Úrræði á ábyrgð sveitarfélaga					
Heimili og önnur úrræði skv. 84. gr.	161	162	181	199	236
Vistheimili	47	44	45	43	53
Samþýli	39	27	27	40	41
Einkaheimili	51	81	74	55	56
Önnur úrræði	24	10	35	61	86
Fósturheimili ²	111	104	82	103	128
Samtals	272	266	263	304	364
Úrræði á ábyrgð ríkisins ³					
Stuðlar, lokuð deild (neyðarvistun)	93	106	114	102	98
Stuðlar, greiningar- og meðferðardeild	44	48	43	42	44
Götusmiðjan ⁴	35	36	44	25	0
Meðferðarheimili	35	24	24	30	23
Samtals	207	214	225	199	165
Fjöldi barna ⁵	364	345	403	359	371

¹Athugið að hér er átt við ráðstafanir sem áttu sér stað tiltekið ár, ekki öll börn sem vistuð voru utan heimilis.

Hér er átt við fjölda barna en ekki komur (barn getur vistast oftast en einu sinni á sama stað, t.d. á lokaðri deild Stuðla. Fjöldi barna er lægri en fjöldi ráðstafana utan heimilis og skýrist það af því að sama barni getur verið ráðstafað í fleiri en eitt úrræði innan sama árs. Fleiri en eitt úrræði geta verið í máli sama barns. Hér ber einnig að hafa í huga að flestar vistanir utan heimilis eru gerðar með samþykki foreldra og barns eftir atvikum (eru stuðningsúrræði). Hér eru þó líka gerð grein fyrir vistunum þar sem þvingun var beitt, sjá nánar í *töflu 1-18*.

²Athugið að fram til ársins 2009 er ekki samræmi í tölum um fósturráðstafanir samkvæmt skráningu Barnaverndarstofu (sjá kafla 2 í ársskýrslu Barnaverndarstofu 2008-2011) og nefnda. Líklegasta skýringin á þessu misræmi er sú að nefndir hafa í einhverjum tilvikum ekki staðið við lagalegar skyldur sínar um að senda Barnaverndarstofu fóstursamning. Ef nefndir senda ekki inn fóstursamning er fósturráðstöfun ekki skráð í gagnagrunn Barnaverndarstofu. Einnig getur verið um að ræða mismunandi túlkun varðandi skráningu. Því hafa fósturráðstafanir verið fleiri samkvæmt upplýsingum nefndanna en samkvæmt skráningu Barnaverndarstofu. Barnaverndarstofa vinnur að því að bæta og samræma skráningu í fósturmálum.

Hér er um að ræða fjölda barna sem ráðstafað var í fóstur á árinu auk barna þar sem tímabundnu fóstur var breytt í varanlegt fóstur. Á árinu 2011 var 10 tímabundnum fósturráðstöfunum breytt í varanlegt fóstur.

³Athugið að ekki er alltaf samræmi í tölum um vistun barna í úrræðum á ábyrgð ríkisins samkvæmt skráningu Barnaverndarstofu (sjá kafla 3 í ársskýrslu Barnaverndarstofu 2008-2011) og nefnda. Skráning stofnana Barnaverndarstofu er mjög áreiðanleg og því er stuðst við þær tölur.

⁴Götusmiðjan hætti starfssemi í júní 2010

⁵ Samanlagður fjöldi barna sem var ráðstafað utan heimilis með samþykki, úrskurði barnaverndarnefndar eða úrskurði dómstóla. Sama barn getur verið ráðstafað utan heimilis á mismunandi forsendum innan ársins.

1.4.3 Börn sem fóru í fóstur skv. ársskýrslum barnaverndarnefnda

Barnaverndarnefnd ber að tilkynna allar fósturráðstafanir til Barnaverndarstofu og er nánara yfirlit yfir þær í *töflu 1-16*. Um er að ræða þrenns konar ráðstöfun, tímabundna og varanlega og svo styrkt fóstur. Nánari skilgreining á þeim hugtökum kemur fram í kafla 2 um fósturmál í ársskýrslu Barnaverndarstofu 2008-2011. Þar má einnig finna upplýsingar um kynjaskiptingu þeirra barna sem fóru í fóstur. Fram til ársins 2009 hefur verið nokkur munur á þeim tölum sem koma fram í ársskýrslum barnaverndarnefnda og þeim sem eru í miðlægri skrá Barnaverndarstofu. Þessi munur bendir til að nefndir hafi ekki alltaf tilkynnt um fósturráðstafanir til Barnaverndarstofu eða að um mismunandi túlkun sé að ræða varðandi skilgreiningu á úrræði. Fjöldi barna sem er ráðstafað í fóstur er nokkuð breytilegur eftir árum. Í töflunni kemur fram að algengara er að börn fari í fóstur til vandalausra en skyldmenna.

Tafla 1-16 Börn sem fóru í fóstur skv. ársskýrslum barnaverndarnefnda¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Varanlegt fóstur					
Barni ráðstafað <u>varanlega</u> til skyldmenna	4	8	6	1	5
Barni ráðstafað <u>varanlega</u> til vandalausra	10	12	9	2	7
Tímabundið fóstur breytist í varanlegt fóstur				15	10
Samtals	14	20	15	18	22
Tímabundið fóstur					
Barni ráðstafað <u>tímabundið</u> til skyldmenna	28	32	15	24	35
Barni ráðstafað <u>tímabundið</u> til vandalausra	55	41	43	49	51
Samtals	83	73	58	73	86
Styrkt fóstur					
Barni ráðstafað í <u>styrkt</u> fóstur til skyldmenna	1	1	0	0	0
Barni ráðstafað í <u>styrkt</u> fóstur til vandalausra	13	10	9	12	20
Samtals	14	11	9	12	20

¹Athugið að fram til ársins 2009 er ekki samræmi í tölum um fósturráðstafanir samkvæmt skráningu Barnaverndarstofu (sjá kafla 2 í ársskýrslu Barnaverndarstofu 2008-2011) og nefnda. Líklegasta skýringin á þessu misræmi er sú að nefndir hafa í einhverjum tilvikum ekki staðið við lagalegar skyldur sínar um að senda Barnaverndarstofu fóstursamning. Ef nefndir senda ekki inn fóstursamning er fósturráðstöfun ekki skráð í gagnagrunn Barnaverndarstofu. Einnig getur verið um að ræða mismunandi túlkun varðandi skráningu. Því hafa fósturráðstafanir verið fleiri samkvæmt upplýsingum nefndanna en samkvæmt skráningu Barnaverndarstofu. Barnaverndarstofa hefur unnið að því að bæta og samræma skráningu í fósturmálum. Hér er um að ræða fjölda barna sem ráðstafað var í fóstur á árinu auk barna þar sem tímabundnu fósturi var breytt í varanlegt fóstur. Í einhverjum tilvikum getur verið um það að ræða að sama barnið sé ráðstafað í fleiri en eina tegund fósturi og því sé fjöldi barnanna færri en samanlagður fjöldi ráðstafana. Þetta gerist þó í undantekningartilvikum.

Árið 2011 úrskurðuðu barnaverndarnefndir 32 börn og dómstólar 14 börn um að börnin skyldu fara í fóstur, sem er nokkur fjölgun frá árinu á undan en þá voru 23 börn úrskurðuð af barnaverndarnefnd og 5 af dómstólum. Breytingar á heildarfjölda úrskurða milli árunna 2010 og 2011 er þó ekki mikill (sjá nánar í *töflu 1-18*).

Samkvæmt ákvæði 90. gr. bvl. geta foreldrar falið öðrum daglega umönnun og uppeldi barna sinna en þeim ber í vissum tilvikum að tilkynna barnaverndarnefnd um slíkar ráðstafanir. Barnaverndarnefnd skal gera sérstaka könnun á högum barns við þær aðstæður. Skal könnunin beinast að því hvort þörf er á stuðningi til að gera foreldrum kleift að hafa barn hjá sér sem og hvort hag og þörfum barns sé fullnægt á dvalarstað ef stuðningur við foreldra á ekki við. Fram kemur í *töflu 1-17* að árið 2011 var það gert í 22 tilfellum.

Tafla 1-17 Foreldrar fela öðrum daglega umönnun og uppeldi barns

	2007	2008	2009	2010	2011
Foreldrar fela öðrum daglega umönnun og uppeldi barns	13	16	13	18	22

1.5 Úrskurðir og aðrar ákvarðanir barnaverndarnefnda

Í *töflu 1-18* koma fram upplýsingar um fjölda barna og fjölda úrskurða barnaverndarnefnda án töku barns af heimili, sem kveðnir voru upp skv. 26. gr. bvl. 80/2002 og fjölda barna sem voru úrskurðuð í vistun utan heimilis skv. 27. gr. bvl. 80/2002. Sama barn getur verið úrskurðað í fleiri en eitt úrræði á árinu. Upplýsingar töflunnar sýna að úrskurðir eru fátíðir í hlutfalli við heildarfjölda mála enda fela þeir í sér afdrifaríkar ákvarðanir.

Samkvæmt 46. gr. bvl. skal barnaverndarnefnd eftir atvikum veita foreldrum fjárstyrk til að greiða fyrir lögmannsaðstoð áður en nefnd kveður upp úrskurð í máli. Fram kemur í *töflu 1-18* að slíkur styrkur var veittur foreldrum í 77 málum á árinu 2011, en það hefur orðið fjölgun á því tímabili sem taflan sýnir. Árið 2011 var 9 börnum veittur styrkur til að greiða fyrir lögmannsaðstoð.

Fram kemur í barnaverndarlögum, nr. 80/2002 að barnaverndarnefnd skuli taka afstöðu til þess hvort þörf sé á að skipa barni talsmann strax þegar tekin hefur verið ákvörðun um að hefja könnun máls. Að jafnaði skal skipa barni talsmann áður en gripið er til þvingunar. Barni var skipaður talsmaður í 107 tilvikum árið 2011 og hefur þeim tilvikum farið fjölgandi undanfarin ár.

Barnaverndarnefnd greip til neyðarráðstöfunar skv. 31. gr. barnaverndarlaga í 69 tilvikum á árinu 2011, en það hefur orðið fjölgun á þeim tilvikum á því tímabili sem taflan sýnir.

Foreldrum eða barni sem náð hefur 15 ára aldri er heimilt að bera úrskurð barnaverndarnefndar undir héraðsdómara. Málskot til dómstóla kemur ekki í veg fyrir að úrskurður barnaverndarnefndar komi til

framkvæmda. Alls úrskurðuðu dómstólar um vistun 15 barna í allt að 12 mánuði árið 2011, sem er svipaður fjöldi og árið 2010.

Tafla 1-18 Fjöldi úrskurða og ýmsar ákvarðanir barnaverndarnefnda

	2007	2008	2009	2010	2011
Úrskurðir bvn.					
Fjöldi barna þar sem úrskurðað var án töku barns af heimili (26. gr. bvl.)	8	0	7	13	5
Úrskurðir um eftirlit með heimili (26. gr. bvl.)	8	0	7	9	3
Fyrirmæli um aðbúnað barns, meðferð o.fl. (26. gr. bvl.)	3	0	6	6	2
Bann lagt við að farið væri með barn úr landi (26. gr. bvl.)	0	0	0	2	0
Börn vistuð utan heimilis (skv. 27. gr. bvl.)	35	36	28	44	46
Ýmsar ákvarðanir bvn.					
Bvn. leitaði brottvikningar heimilismanns eða nálgunarbanns (37. gr. bvl.)	1	3	0	1	0
Bvn. óskaði lögreglurannsóknar (20. gr. rglg. nr. 56/2004)	56	119	76	65	90
Foreldrum veittur fjárstuðningur til að greiða lögmannsaðstoð (46. gr. bvl.)	41	47	38	63	77
Barni veittur fjárstuðningur til að greiða lögmannsaðstoð (46. gr. bvl.)	43	4	16	11	9
Bvn. greip til neyðarráðstöfunar (31. gr. bvl.)	45	42	30	36	69
Barni skipaður talsmaður (46. gr. bvl.)	56	75	71	90	107
Dómstólar úrskurðuðu um vistun barns utan heimilis (28. gr. bvl.)	8	12	4	16	15

1.5.1 Forsjársviptingar

Barnaverndarnefndir gerðu kröfu fyrir dómi um sviptingu forsjár í málum 17 barna árið 2011 (sjá *töflu 1-19*).

Tafla 1-19 Krafa fyrir dómi um sviptingu forsjár (29. gr. bvl.)

	2007	2008	2009	2010	2011
Heildarfjöldi fjölskyldna			8	8	11
Heildarfjöldi barna	17	14	10	15	17*
Þar af stúlkur			7	7	6
Þar af piltar			3	8	11
Kröfu um sviptingu hafnað	1	3	0	0	0
Dómur um sviptingu	10	9	6	6	5
Sátt náðist	2	1	4	9	10
Niðurstaða lá ekki fyrir	4	1	0	0	2

* Upplýsingar um aldur og hvar börnin voru vistuð vantar vegna 2ja barna.

Á árunum 2009-2011 var algengast að börnin væru á aldrinum 0–5 ára eða 52,5% barnanna og um 32,5% barnanna voru á aldrinum 6–10 ára. Í málum barna þar sem gerð var krafa um sviptingu forsjár var algengast að barnaverndarnefndir vistuðu börn hjá ættingjum/nákomnum eða hjá fósturforeldrum.

1.6 Umsagnir

1. nóvember 2003 leystu barnalög nr. 76/2003 af hólmi eldri lög frá 1992. Samkvæmt nýju lögunum leysa einungis dómstólar úr ágreiningi foreldra um forsjá og mjög hefur dregið úr því að leitað sé umsagnar barnaverndarnefnda í þessum málum. Hér er ekki um barnaverndarmál að ræða, heldur verkefni sem barnaverndarnefndum er falið skv. öðrum lögum. Fjöldi umsagna í forsjármálum hefur verið breytilegur á tímabilinu (sjá *töflu 1-20*). Sýslumaður leysir úr ágreiningi foreldra um umgengni barns við þá eftir skilnað eða sambúðarslit og leitar umsagnar barnaverndarnefndar þegar ástæða þykir til. Fjöldi slíkra beiðna var 87 árið 2011, sem er fækkun á því tímabili sem taflan sýnir. Barnaverndarnefndir veita umsögn um hæfi þeirra sem óska leyfis frá dómsmálaráðuneyti til að ætteleiða börn samkvæmt ákvæðum ætteleiðingarlaga. Heildarfjöldi umsagna að beiðni dómsmálaráðuneytis vegna ætteleiðinga var 51 árið 2011. Umsagnir vegna barna erlendis frá veiga þyngst.

Tafla 1-20 Umsagnir barnaverndarnefnda

	2007	2008	2009	2010	2011
Umsagnir í forsjármálum	1	7	1	1	5
Umsagnir vegna umgengni að beiðni sýslumanns	98	116	140	112	87
Umsagnir vegna ættleiðingar frá dómsmálaráðuneyti	56	64	45	57	51
Vegna fósturbarna	4	7	3	0	0
Vegna barna erlendis frá	48	45	31	44	44
Vegna stjúpbarna	4	9	10	12	5
Vegna barna búsettra á Íslandi	0	3	1	1	2

1.7 Vistunarúrræði á vegum Reykjavíkurborgar

Reykjavíkurborg rekur ýmis úrræði þar sem börn eru vistuð til lengri eða skemmri tíma á vegum Barnaverndar Reykjavíkur. Eftirfarandi upplýsingar eru fengnar úr ársskýrslu Velferðarsviðs Reykjavíkurborgar fyrir árið 2011.

Vistheimili barna við Laugarásveg 39 er úrræði í barnaverndarmálum og geta 7 börn dvalið á heimilinu í senn. Tilvísanir koma frá Barnavernd Reykjavíkur og má greina vistanir eftir orsök þeirra og tilgangi; bráðavistun, greiningar- og kennsluvistun, fósturaðlögun og önnur vistun skv. skilgreindum markmiðum, t.d. meðan beiðið er eftir niðurstöðu barnaverndarnefndar eða viðeigandi úrræði. Helsta markmið vistheimilisins er að styrkja fjölskyldur í uppeldishlutverki þeirra með þarfir barnsins í fyrirrúmi. Árið 2011 dvöldu á vistheimilinu 39 börn, meðalaldur þeirra var 5,8 ár og meðaldvalartími 42 dagar.

Skammtímaheimilið Hraunbergi 15 er úrræði fyrir þrjú börn á aldrinum 13–18 ára sem þurfa tímabundna vistun vegna sérstakra aðstæðna. Bæði er um að ræða bráðavistun og skammtímavistun meðan beiðið er eftir úrræðum á vegum Barnaverndarstofu, Barnaverndar Reykjavíkur, Þjónustumiðstöðva eða unnið er að því að þau fari aftur heim. Markmið skammtímaheimilisins að Hraunbergi 15 er að tryggja börnum, sem af einhverjum ástæðum geta ekki dvalið í heimahúsum, traust og örugg uppeldisskilyrði meðan á dvöl stendur. Þau börn sem vistuð eru í skammtímaúrræði þurfa að fylgja þeirri daglegu rútínu sem þau hafa verið í áður, s.s. skóla, vinnu, tómstundum og öðru félagsstarfi. Ef börn eru ekki í skólaúrræði eða vinnu þegar þau eru vistuð, er það hlutverk vistunaraðila að koma þeim í viðunandi skólaúrræði eða vinnu sem fyrst. Á árinu 2011 dvöldu 30 börn á heimilinu og meðalaldur þeirra var 16 ár.

Fjölskylduheimilið Ásvallagötu 14 er faglegt sérúrræði Barnaverndar Reykjavíkur ætlað fjórum börnum á aldrinum 13–18 ára til búsetu til lengri eða skemmri tíma. Börnin lúta forsjá kynforeldra sinna eða Barnaverndarnefndar Reykjavíkur og búa yfirleitt á heimilinu í eitt til fjögur ár. Heimilið er ætlað börnum sem þurfa á varanlegu fóstri að halda en ekki hefur fundist viðeigandi fósturheimili. Þá er heimilið einnig ætlað börnum sem koma úr fóstri þar sem erfiðleikar hafa verið miklir og börnum sem eru í fóstri en þurfa á sértækri hjálp að halda í skamman tíma, s.s. vegna örorkumats eða umgengni við upprunafjölskyldu. Markmið heimilisins er m.a. að aðstoða börnin við að takast á við félagsleg og persónuleg mál, skapa börnum hlýlegt heimili, veita þeim umönnun og uppeldi sem hæfir hverju og einu og stuðla að jákvæðum samskiptum barnanna við jafnaldra og heimilisfólk. Á árinu 2011 dvöldu 7 börn á heimilinu og meðalaldur þeirra var 17,3 ár.

Fjölskylduheimilið að Búðagerði 9 var starfrækt fram á mitt ár 2011. Það var faglegt sérúrræði ætlað fjórum börnum á aldrinum 13–18 ára og var tímalengd búsetu 1–2 ár eftir atvikum. Markmið heimilisins var að vera faglegt sérúrræði fyrir börn og fjölskyldur þeirra og veita börnum traust og örugg uppeldisskilyrði meðan á dvöl þeirra stóð. Markmið og áætlun varðandi dvöl barns var gerð í samráði við það, vistunaraðila, forsjáraðila og starfsmenn heimilisins. Foreldrar barnanna höfðu náði samstarf við starfsfólk heimilisins, mættu m.a. á reglulega fundi og börnin dvöldu hjá foreldrum eina helgi í mánuði. Á árinu 2011 dvöldu 4 börn á heimilinu og var meðalaldur þeirra 16,8 ár.

Viðauki I

Yfirlit barnaverndarnefnda árið 2011

Tafla 0-1 Barnaverndarnefndir á Íslandi árið 2011¹

Nafn bvn.	Heiti sveitarfélags	Félagsmálastjóri ²	Fjöldi starfsmanna	Fjöldi stöðugilda ³	Fjöldi mála	Fjöldi barna í umdæmi	Fjöldi í umdæmi alls	Hlutfall barna í umdæmi	Fjöldi mála/1.000 börn
Barnaverndarnefnd Reykjavíkur	Reykjavík	Stella K. Víðisdóttir er sviðsstjóri, Halldóra Gunnarsdóttir er framkvæmdastjóri	33	32,3	1.430	27.051	118.814	22,8	52,9
Félagsmálaráð Seltjarnarness	Seltjarnarneskaupstaður	Snorri Aðalsteinsson	3	1,3	34	961	4.313	22,3	35,4
Félagsmálaráð Kópavogs	Kópavogur	Aðalsteinn Sigfússon	9	8,0	469	8.224	31.205	26,4	57,0
Fjölskylduráð Garðabæjar	Garðabær	Bergljót Sigurbjörnsdóttir	2	1,0	107	2.898	11.283	25,7	36,9
Barnaverndarnefnd Hafnarfjarðar	Hafnarfjörður	Rannveig Einarsdóttir	10	8,0	498	7.343	26.486	27,7	67,8
Félagsmálanefnd Álftanes	Álftanes	Pálmi Másson	1	1,0	42	788	2.419	32,6	53,3
Barnaverndarnefnd Reykjanesbæjar	Reykjanesbær	Hjördís Árnadóttir	6	5,5	311	3.859	14.137	27,3	80,6
Félagsmálaráð Grindavíkur	Grindavík	Nökkvi Már Jónsson	3	1,0	37	828	2.830	29,3	44,7
Barnaverndarnefnd Sandgerðis, Garðs og Voga	Sandgerði, Garður og Vogar	Kristín Þyrí Þorsteinsdóttir	2	1,0	87	1.247	4.275	29,2	69,8
Félagsmálaráð Mosfellsbæjar	Mosfellsbær og Kjósarhreppur	Unnur V. Ingólfssdóttir	2	2,0	119	2.670	9.074	29,4	44,6
Félagsmálaráð Akraness	Akranes	Sveinborg L. Kristjánsdóttir	2	1,0	104	1.822	6.592	27,6	57,1
Barnaverndarnefnd Borgarfjarðar og Dala	Borgarbyggð, Skorradalshreppur, Dalabyggð og Hvalfjarðarsveit	Hjördís Hjartardóttir Karl Marínsson	4	1,0	24	1.211	4.843	25,0	19,8
Félagsmálanefnd Félags- og skólaþjónustu Snæfellinga	Snæfellsbær, Grundarfjarðarbær, Helgafellssveit, Stykkishólmur, Eyja- og Miklaholtshreppur	Sveinn Elínbergsson	3	1,0	13	959	3.933	24,4	13,6
Barnaverndarnefnd á norðanverðum Vestfjörðum	Ísafjarðarbær, Bolungarvíkurkaupstaður, og Súðavíkurhreppur	Margrét Geirsdóttir	3	1,0	75	1.179	4.826	24,4	63,6
Barnaverndarnefnd Vesturbyggðar og Tálknafjarðar	Vesturbyggð og Tálknafjörður	Elsa Reimarsdóttir	1	0,2	6	276	1.186	23,3	21,7

¹ Upplýsingar sem koma fram í töflunni eru byggðar á ársskýrslum barnaverndarnefndanna svo og mannfjöldatölum frá Hagstofu Íslands fyrir árið 2011.

² Einhverjar breytingar urðu á árinu en miðað er við stöðuna við árslok 2011.

³ Þess ber að geta að erfitt er fyrir barnaverndarnefndir að áætla með öryggi það vinnuáætlun sem ráðstafað er til barnaverndar þar sem starfsfólk flestra barnaverndarnefnda sinnir fleiri verkefnum en barnavernd. Hafa ber í huga að upplýsingar um stöðugildi byggist stundum á áætlun félagsmálastjóra eða yfirmanna á hverjum tíma og byggjast því á huglægum forsendum frá ári til árs. Ef enginn starfsmaður er fyrir hendi þá er hafður sá háttur á að ráða sérfræðinga til að sjá um þau mál sem kunna að koma upp.

Barnaverndarnefndir á Íslandi árið 2011 (framhald)

Nafn bvn.	Heiti sveitarfélags	Félagsmálastjórar	Fjöldi starfsmanna	Fjöldi stöðugilda	Fjöldi mála	Fjöldi barna í umdæmi	Fjöldi í umdæmi alls	Hlutfall barna í umdæmi	Fjöldi mála/1.000 börn
Félagsmálaráð Húnaþings vestra og Stranda	Húnaþing vestra, Strandabyggð, Bæjarhreppur, Árneshreppur, Kaldrananeshreppur og Reykhólahreppur	Eydís Aðalbjörnsdóttir (Húnaþing vestra) Hildur Jakobína Gísladóttir (Strandabyggð)	2	0,5	23	507	2.130	23,8	45,4
Félagsmálaráð Austur- Húnavatnssýslu	Blönduós, Húnavatnshreppur, Skagabyggð og Höfðahreppur	Auður Herdís Sigurðardóttir	1	0,5	19	480	1.891	25,4	39,6
Barnaverndarnefnd Skagafjarðar	Sveitarfélagið Skagafjörður og Akrahreppur	Gunnar Sandholt	2	1,0	24	1.005	4.221	23,8	23,9
Barnaverndarnefnd ÚtEy	Dalvíkurbyggð og Fjallabyggð	Eyrún Rafnsdóttir (Dalvík) og Hjörtur Hjartarson (Fjallabyggð)	5	1,0	28	939	3.935	23,9	29,8
Barnaverndarnefnd Eyjafjarðar	Akureyri, Arnarneshreppur, Eyjafjarðarsveit, Grýtubakkahreppur, Hörgárbyggð og Svalbarðsstrandarhreppur	Guðrún Sigurðardóttir	6	4,8	344	5.452	20.230	27,0	63,1
Félags- og barnaverndarnefnd Þingeyinga	Norðurþing, Skútustaðahreppur, Þingeyjarsveit, Tjörneshreppur, Svalbarðshreppur og Langanesbyggð	Dögg Káradóttir	3	2,0	68	1.112	4.853	22,9	61,2
Barnaverndarnefnd Fljótsdalshéraðs og Seyðisfjarðarkaupstaðar	Fljótsdalshérað, Fljótsdalshreppur, Borgarfjörður eystri, Djúpvogshreppur, Vopnafjarðarhreppur og Seyðisfjarðarkaupstaður	Guðrún Frímannsdóttir	4	1,0	60	1.302	5.423	24,0	46,1
Félagsmálanefnd Fjarðabyggðar og Breiðdalshrepps	Fjarðabyggð og Breiðdalshreppur	Sigrún Þórarinsdóttir	3	1,0	68	1.187	4.790	24,8	57,3

Barnaverndarnefndir á Íslandi árið 2011 (framhald)

Nafn bvn.	Heiti sveitarfélags	Félagsmálastjórar	Fjöldi starfs- manna	Fjöldi stöðu- gilda	Fjöldi Mála	Fjöldi barna í umdæmi	Fjöldi í umdæmi alls	Hlutfall barna í umdæmi	Fjöldi mála/ 1.000 börn
Félagsmálaráð Hornafjarðar	Sveitarfélagið Hornafjörður	Jón Kristján Rögnvaldsson	1	0,25	31	508	2.143	23,7	61,0
Félagsmálanefnd Árborgar	Sveitarfélagið Árborg	Guðlaug Jóna Hilmarsdóttir	2	2,0	151	2.185	7.783	28,1	69,1
Velferðarnefnd Árnesþings ⁵	Hveragerðisbær, Ölfushreppur, Skeiða- og Gnúpverjahreppur, Hrunamannahreppur, Flóahreppur, Grímsnes- og Grafningshreppur, Bláskógabyggð	María Kristjánsdóttir	6	1,5	69	1.842	7.415	24,8	37,5
Barnaverndarnefnd Rangárvalla- og V-Skaftafellssýslu	Rangárþing eystra, Rangárþing ytra, Ásahreppur, Mýrdalshreppur og Skaftárhreppur	Ragnheiður Hergeirsdóttir	2	1,0	33	989	4.351	22,7	33,4
Félagsmálaráð Vestmannaeyjabæjar	Vestmannaeyjabær	Jón Pétursson	5	1,5	82	1.027	4.194	24,5	79,8
Samtals/meðaltal			126	83,35	4.356	79.851	319.575	25,0	54,6

⁵ Í ágúst 2011 sameinuðust félagsmálanefnd Hveragerðis, barnaverndarnefnd Ölfushrepps og félagsmálanefnd uppsveita Árnessýslu í velferðarnefnd Árnesþings þar sem María Kristjánsdóttir er félagsmálastjóri.

